

(המשך מעמוד 23)

השאלין. מאז היו עליות וירידות. וברוב השנים היתה קיימת עוינות קיצונית בין ירושלים ומוסקבה.

בכל התקופות האלה קיימו מנהיגי מק"י ורק"ח — ד"ר משה סגה, שמואל מיקונוס, מאיר וילנר, תופיק טובי ורבים אחרים — מגעים הדוקים עם שליטי בריית-המועצות, נפגשו עם ראשי הקרמלין, השתתפו בוועידות קומוניסטיות לצד מנהיגים קומריניסטיים ערביים ועם שליחי אש"ף. מעולם לא הופרעו בכך.

כך ראשי-הממשלה בישראל שנאו את רק"ח (ומק"י לפניו) ואת מנהיגיה. אולם הם ככלו מניעים את ראשי — לא רק מתוך תחושה דמוקרטית, אלא גם מתוך מחשבה מדינית. הדבר מטיב אור עיני הדימוי כולה.

מבניגוריון ועד בגין, האימנו כל ראשי-הממשלה כי כדאי להשאיר פתח פתוח — גם אם זהו אשנב קטנטן, אחורי ונסתר — אל בריית-המועצות. גם כימים הקשים ביותר, לא היה כדאי לנתק את קצה החוט. אנשי פק"ם השנואים עורו, ב-1948, לקבל ולהחיש את מישלוחי-הנשק החיוניים שיוזמו הגוש הסובייטי. אין לדעת אילו שליחויות ביצעו אנשי מק"י ורק"ח. מאחורי הקלעים, מפעם לפעם, כשהמשלה היתה מעוניינת להעזר בהם.

לעומת זאת התנכלו שרותי-הביטחון ל-אחרון כהן, איש השמאל במפ"ם, שנפגש כמה פעמים עם ראש הממשלה המדעית הסובייטית בארץ. מבחינת כהן, היו אלה פגישות פוליטיות לגיטימיות. אולם הדימוי (שרות הביטחון הכללי) הצביע על התנאים המחמיריים שבהם נערכו הפגישות (כחן הסתיר אותן מעיני הקיבוץ שלו ומיפגלתו), ועל כך הורשע כהן בימי מישפט. אפילו בתקופת בני-גוריון, היה זה הריג בולט.

אלג'יריה: מגע עם אייב

תקדים חשוב אחר — לכאן ולכאן — נוצר בעת קיום היחסים עם שנות ה-50' ובראשית שנות ה-60', בימים ההם

אבנרי ושגרירים ערבים (1961) * שירות הביטחון לא הפריעו

כיהן דויד בני-גוריון כראש-הממשלה, וי גולדה מאיר כשרת-החוץ. על פי עצתו של אבנרי קוראל (העולם הזה 2123) לקמת או בארץ את הוועד הישראלי למען אלג'יריה חופשית. הרעיון היה שכדאי לקשור יחסים עם מנהיגי המרד האלג'ירי, כדי לתפוס קצה של חוט אל המחנה הלאומי הערבי. תפיסה זו

* ראשי ממשלות אלג'יריה (לפני הר עצמאות) ומארוקו, בכניסה למטיבת הקור' פוס הדיפלומטי הערבי באצט, 1961.

נגדה באופן מוחלט את הקו הממשלתי. בשם הוועד קיימתי מגעים לא רק עם ראשי המחתרת האלג'ירית בצרפת. אלא גם עם שריה ושליחה הדיפלומטיים של הממשלה האלג'ירית הזמנית הגולה. כן עשו חברים אחרים של הוועד. על הפגישות האלה דיווחנו בשבועון זה, בליווי תצלומים. בין השאר השתתפתי באו"ם בקבלת-פנים שנערכה מטעם הממשלה הערבית למישלחת האלג'ירית, ונפגשתי בה עם כל הקורפוס הדיפלומטי הערבי.

באותם הימים היתה הברית הישראלית-צרפתית בעיצומה. נשק צרפתי רב זרם לארץ. ישראל הודהה באופן מוחלט עם מישלחת-הדיכוי של צרפת בצפון-אפריקה. בכך זאת לא נעשה שום נסיון, לא מטעם הממשלה ולא מטעם שרותי-הביטחון, להפריע לנו ולמנוע בעדנו להיפגש עם מי שרצינו. עוד לפני כן היתה לי סידרת פגישות עם האשם ג'וארד, מי שהיה שר-החוץ העיראקי (בימי המישטר המהפכני של עבד-אלכרים קאסם). פגישות אלה נערכו בישראל, אבא אבן, עבר על פנינו כמה פעמים והוזה במתרחש. על פגישות אלה דיווחתי לשגרירי ישראל ברומא דאו, אליהו שרון.

מאוחר יותר, ב-1966, דיווחתי לשר-החוץ אבא אבן על פגישת ביני וביני השגריר התוניסי להמשיך ולקיים מגעים כאלה. פי יומתו בגוריון. גישתו של אבן שודדה אותי להמשיך ולקיים מגעים כאלה. לעומת זאת, פעלה גולדה מאיר בחימה שפוכה נגד יוסף ("ג'וז") גולן, שקיים יחסי הדוקים עם תנועת-השיחרור של אל-ג'יריה, מארוקו, אנגולה ועוד. גולן פעל, באופן רשמי, כעוזרו של הד"ר נחום גולדמן בקונגרס היהודי העולמי, אף כי היתה זאת חסות רשמית בלבד, שלא מניעה מגולדמן לנגר את חוצנו ממנו כאשר שרת-החוץ תבעה זאת.

גולדה התרגזה על פעילותו העצמאית של גולן, שהיתה עתירת הצלחות. היא ציוותה שלא להאריך את דרכו והכריחה אותו לבוא ארצה (העולם הזה 1277). בפברואר 1962 בא גולן ארצה, ודרכו הותרה למעשה. בקשתו להופיע לפני ועד-הת'הוץ-הביטחון, שם השמיצה אותו גולדה קלות, נענתה בסירוב. כל זה אינו מתאים, כי כך, לעם החסוד של גולדה השבוע, למראה מעשיו של בגין, ואך לזכותה של גולדה יש לומר שלא היתה מעולם הגיונית או עיקבית, כשזה נגעה לה.

אש"ף: ראש-הממשלה

ידע

הדוגמה המוחשית ביותר של קיום מגעים קבועים עם גופים ערביים השייכים למחנה האיוב ניתנה בפרשה שגם בה הייתי מעורב. החל בסוף 1974 התחלתי להיפגש בארץ פן קבוע עם סעיד חמאמי, נציג אש"ף בלונדון, שפעל על פי סמכות מיוחדת שניתנה לו על-ידי יאסר עראפאת. פרשה זו מאלפת במיוחד, כי היה זה מיתכן מעשי לגישתם של ראשי ממשלות-העבודה לסוגיה כולה.

אחרי הפגישות הראשונות בין קשת והיפגש עם ראשי-הממשלה, יצחק רבין, ומסרתי לו על פגישותי.

הסיכום המעשי בינינו היה כלהלן: * ראשי-הממשלה אינו רואה בחיוב את המגעים האלה, ודוחה את המגמה המדינית שביקשתי לקדם בהן (שלום ישיר ישראל-לייפולסטנין).

* ראשי-הממשלה אינו אוסר את המגעים, ואינו נוקט כל פעולה כדי למנוע מני לקיימן.

* ראשי-הממשלה מוכן לקבל מדי פעם את פני ולשמעו מפי פרטים על הפגישות, בתנאי שהיה ברור שאין זה "דיווח". ההבדל נעוץ בכך ש"דיווח" הוא עניין רשמי, ויש בכך רמז שהמדינה פועל בשם ליחות מקבל הדו"ח, בעוד שראשי-הממשלה ראה בי רק אורח הקיימים פגישות, על פי זכותו החוקית, והרואה לנכון לספר על כך לראשי-הממשלה.

על תוכן המגעים סיפרתי גם כמה פעמים לשרי-המשפטים, חיים צדוק, שרי החוץ, יגאל אלון, לא גילה נכונות לשמוע על כך.

במהלך פגישות אלה העברתי לראשי הממשלה כמה פעמים מידע אשר בעלי-שיחי התכוונו, לפי הערכת, שיועבר

שמעון פרס (מחקה את קריעת-הנייר של בגין) מי זקוק לוויזה?

אליו. (לא העלמתי מן הצד השני את העובדה שאני מספר על הפגישות לראשי הממשלה. הד"ר עיסאם סארטאווי אישר זאת פומבית, בסמינר בלונדון, והצהיר כי לא התנגד לכך.)

החל מאמצע 1976, אחרי הקמת המועצה הישראלית למען שלום ישראל-לייפולסטנין, התרחבו המגעים האלה, ונתקיימו פגישות בהרכב של מישלחות משני הצדדים.

גם על פגישות אלה סופר לראשי-הממשלה. בפגישת רחבה של מישלחת מטעם המועצה עם ראשי-הממשלה הגיעו הדברים לעימות חריף למדי, ורבין השמיע דברים בוטים נגד כמה מעמדות המועצה. אולם גם אז לא אסר על המגעים, ולא עשה דבר להפריע להם.

גישת ממשלתנו זו באה לידי ביטוי רשמי בכנסת, כאשר הליכוד הגיש הצעות לסדר-היום בכנסת הפגישות, שרה-המשפטים צדוק הסביר את המובן החוקי המתיר בפירוש מגעים כאלה, והכהיר כי הממשלה תימנע גם, להכא מכל מעשה שיפריע להם.

השיבת המידע

במהלך מגעים אלה אירע דבר, שיש בו כדי להזכיר כמה ממאורעות השיר בוע.

ואף שהפגישות לא נתקיימו במחתרת, והיו ידועות לממשלת ישראל (ובצד השני להנהגת אש"ף), הסכימו ביניהם שני הצדדים שלא לפרסם אותן ברבים.

כל עוד נערכו הפגישות בהרכב חמאמי-אבנרי, לא דלפה אף מילה אחת לעיתונות. אך זמן קצר אחרי התרחבותן, פורסמו הדברים בהרחבה על-ידי העיתון נאי שלמה נקדימון, המכהן כיום כיועץ ראשי-הממשלה לעיתונות-פנים.

אף כי נקדימון לא גילה את מקור המידע שלו, שובנעו הנוגעים בדבר כי הפירסום כא מחוגו של שמעון פרס. אף כי המדריך ידע כי הפירסום יכזב להכיא נזק בלי ישוער לעניין שובנעו נועדו הפגישות, ויכול אף לסכן את הייחם של המשתתפים בהן, לא נרתע מכך.

הסברה היתה כי בכך רצה להזיק ליצחק רבין, מאחר שניתן היה להבין מתוך הפירסומים כאילו רבין סמך את ידיו על הפגישות, וכי חברי ואני פועלים, למעשה, בשליחותו.

פרשה זו מטילה צל מסויים על דבריהם של ראשי ממשלות-העבודה כיום, הוועד מים כליכך על מעשהו חסר-האחריות של מנחם בגין, שהדליף את דבר ביקורו של פרס במארוקו והפגישת המותכוננת בינו ובין המלך חוסיין.

לא כדאי לעשות לרעך את הי שנוא עיניך. כיום לומר זאת שימי עון פרס. אם יתחפך הגלגל, ילמד זאת מחר גם מנחם בגין.

* בין השאר השתתפו בפגישות, ב' הדדמניות שונות, האלוף (מיל.) מתי פלד, ח"כ לובה אליאב, ח"כ מאיר פעיל, ד"ר יעקב ארנון, יוסי אמיחי, עמוס קינן, דויד שחם ואחרים. משרבים שונים היו מעורבים בעניין נשיאי סנגל וחוף-השנהב, ראש-ממשלת אוסטריה ופיאר מנדט פראנס.

מלבד מגעים ישירים מסוג זה, נפגשו ישראלים פעמים רבות עם מנהיגים ערביים במסגרת ועידות בינלאומיות. אלופי הוועידות הם, כמובן, ראשי רק"ח (ולפניהם ראשי מק"י). בוועידות הבינלאומיות, שהדביקו לצמרת הקומוניסטית הישראלית את הכינוי "רק-חיסורס", הם נפגשים באופן קבוע עם אנשי-שמאל ערביים ועם שליחי אש"ף.

ישראלים אחרים נפגשו פעמים רבות עם מנהיגים ערביים במסגרת ועידות בינלאומיות שנועדו לקדם את עניין השלום — החל בוועידות פירנצה, בסוף שנות ה-50' וראשית שנות ה-60', שנערכו ביוזמת ראשי-העירייה דאו ג'ורג'ו להפירה (תוך השתתפותו הפעילה של אותו ג'ורג'ו), דרך ועידת-בולוניה הגדולה בראשית 1973, והלאה.

למפגשים אלה מצטרפות ועידות האיניטרנציונל הסוציאליסטי, וכמובן מיגוון רחב של ועידות של גופים בינלאומיים. ברבות מן הוועידות האלה נפגשו ישראלים בסודיים-סודיים עם המשתתפים הערביים, והחיפו רי' עזת וקיימו שיחות, כדי לברר את האפשרויות לקידום עניין השלום. עד כמה שידוע לי, לא עורר הדבר מעולם תגובה עוינת מצד השיעי-מונות הישראליים.

ריגול: הכוונה קובעת

נשאלת השאלה: מהו הגבול בין פגישות תמימות כאלה ובין פגישות שנועדו למטרות ריגול, חבלה וגרוע מזה? **גבול זה נקבע בכירור בחוק, שהוא דראקוני למדי.**

על פי החוק, אסורות פגישות עם סוכני גים זרים, אלא אם כן מסוגל המשתתף בפגישתו להוכיח לנו בדברים: * שהיתה לו סיבה סבירה להשתתף בפגישתו.

* שלא היתה לו כוונה לפגוע בביטחון-המדינה.

חובת-ההוכחה היא במיקרה של העמדה לדין, על הנאשם. כלומר: במיקרה זה עליו לשכנע את השופט, יש להניח כי שרותי-הביטחון, הקובעים למעשה אם יש להעמיד מישו לדין על עבירה מסוג זה, שוקלים את נסיבות הפגישתו, אופייה (אם נערכה, למשל, במחתרת או לאו), זהות המשתתפים משני הצדדים, וכו'. **נראה כי גבוי כל הפגישות שי הוזכרו כאן הניעו שרותי-הביטחון לבדל מפקנה כי היו אלה פגישות בתום-לב, למטרות פוליטיות לגיטימיות, גם אם לא היו אהודות על הממשלה.**

הנסיין הישראלי אינו שונה מזה של מדינות דמוקרטיות אחרות. יתכן כי המדינה המתוכננת ביותר בי שטח זה היא בריטניה, שטיפחה תמיד מיגוון רחב ביותר של מגעים פרטיים עם גורמים זרים, וגם עויינים.

הגישת חכרית היא שלעולם אין לדעת מתי יניכו מגעים אלה פירות העשויים להועיל למדינה כולה, בהשתנות המסיבות.

כך, למשל, לא היסס ראשי-הממשלה הי-שמרני וינסטון צ'רצ'יל, שונא-הקומוניסטים, להשתמש בקשריהם של אנשי הי-שמאל הקיצוני, כאשר זה היה נוח לו. (המשך בעמוד 38)